

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

**Національному університету харчових
Технологій 130 років**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

***„ОЗДОРОВЧИ ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ ТА ДІЄТИЧНІ
ДОБАВКИ: ТЕХНОЛОГІЇ, ЯКІСТЬ ТА БЕЗПЕКА”***

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

22-23 травня 2014 р.

КИЇВ НУХТ 2014

9. Шавнат – джерело біологічног цінного білка

**Світлана Бажай-Жежерун, Володимир Бондаревський,
Василь Ткачук, Ірина Пушняк**

Національний університет харчових технологій

Джамал Рахметов

Національний ботанічний сад ім. М. М. Гришка НАН України

Вступ. З органічних речовин, які входять до складу живих організмів, найбільш важливими у біологічному відношенні є білки. Вони складають приблизно 20 % маси тіла людини і більше 50 % сухої маси клітини. У харчуванні людини білки відіграють надзвичайно велику роль, оскільки є основною складовою частиною всіх органів і тканин організму. Споживання білків необхідне для підтримання стабільності

специфічних білків організму, які беруть участь у важливих біохімічних процесах життєдіяльності. Харчові білки є джерелом не тільки незамінних амінокислот, а й біологічно активних пептидів.

Необхідна кількість білків у організмі людини нерозривно пов'язана з їх якістю, тобто амінокислотним складом. Відсутність або недостатність тієї чи іншої незамінної амінокислоти призводить до негативного азотистого балансу, порушення важливих фізіологічних процесів: кровотворення, мінералізації кісток, функцій ендокринних залоз тощо. Спостерігаються такі хворобливі явища як загальна слабкість, дратівливість, запаморочення, порушення шкірної чутливості та пігментації волосся і шкіри, а в деяких випадках - відроза до їжі [1].

Для наукового обґрунтування рецептур оздоровчих харчових продуктів, оцінки їх біологічної цінності та рекомендацій щодо кількості споживання певним групам населення важливим є ступінь відповідності складу білків сировини ідеальному білку, ФАО / ВООЗ.

Використання нових видів сировини, яка має високу харчову цінність, для розроблення харчових продуктів оздоровчого спрямування є актуальним питанням.

Метою наших досліджень було вивчення біологічної цінності шавнату сорту Київський ультра, який є цінним джерелом білкових речовин та вітамінів.

Матеріали і методи. Під час проведення експериментальних досліджень використовували шавнат сорту Київський ультра, отриманий з Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка НАН України.

Амінокислотний склад визначали методом іонообмінної рідинно-колоночної хроматографії згідно з методикою [2]. Визначення проводили на автоматичному аналізаторі амінокислот Т 339, виробництва "Мікротехніка", Чехія.

У процесі підготовки зразків до аналізу застосовували метод гідролізу хлористоводневою (соляною) кислотою. Для вимивання амінокислот використовували п'ять етапів зміни елюентів. Для реєстрації амінокислот у елюатах застосовували метод детекції нінгідрином.

Результати. Шавнат як нова гібридна культура, створена на основі *Rumex patientia* L. × *Rumex tianschanicus* Losinsk, немає аналогів у світі та в Україні. Створення нової унікальної культури багатофункціонального призначення шавнату належить Національному ботанічному саду ім. М.М.Гришка Національної академії наук України. Шавнат використовується як харчова, енергетична, кормова та лікарська рослина.

Особливо цінним у всіх сортів шавнату є високий вміст у листках аскорбінової кислоти та каротину: відповідно 1103,71 та 53,06 мг/% на суху речовину [3].

З метою визначення повноцінності білків шавнату проведено дослідження вмісту загальної суми амінокислот та всіх незамінних амінокислот. Встановлено, що сума замінних амінокислот становить 14964 мг на 100 г сухих речовин шавнату; незамінних

10117 мг / 100 г; тобто незамінні амінокислоти складають 40,33 % від загальної кількості амінокислот. Аналіз біологічної цінності білків шавнату методом СКОР показав, що білок є майже збалансованим, лімітованою є амінокислота ізолейцин (СКОР 75 %). Білки шавнату містять значну кількість аргініну та гістидину, амінокислот, які є незамінними для дитячого організму. Крім того, аргінін бере участь у зв'язках між нервовими клітинами, покращує пам'ять, підвищує бадьорість, знижує депресію; підвищує імунітет і резистентність до інфекційних захворювань та ранніх стадій канцерогенезу, швидкість загоювання ран, потенцію, стимулює сперматогенез, бере участь у знешкодженні аміаку в організмі, підвищує синтез

оксиду азоту [4]. Вміст аргініну та гістидину складає, відповідно, 1301 мг та 779 мг на 100 г сухих речовин шавнату.

Висновки. Результати досліджень свідчать, що шавнат є цінним джерелом білкових речовин та незамінних амінокислот. Застосування шавнату при створенні харчових продуктів оздоровчого призначення дозволить збагатити їх вітамінний та амінокислотний склад, підвищити біологічну цінність.

Література

1. Зубар, Н. М. Основи фізіології та гігієни харчування: Підручник / Н. М. Зубар – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
2. Козаренко, Т. Д. Ионообменная хроматография аминокислот / Т. Д. Козаренко - Новосибирск : Наука, 2001. - 134 с.
3. Рахметов, Д. Шавнат: и овощ, и корм и фитотопливо / Д. Рахметов, С. Рахметова // Зерно. – 2011. - №3. – С.8-10.
4. Дмитренко, Н.П. Аргинин: биологическое действие, влияние на синтез оксида азота / Н.П. Дмитренко, Т.О. Кишко, С.Г. Шандренко // Український хімотерапевтичний журнал – 2008. - №1-2. – С.137-140.